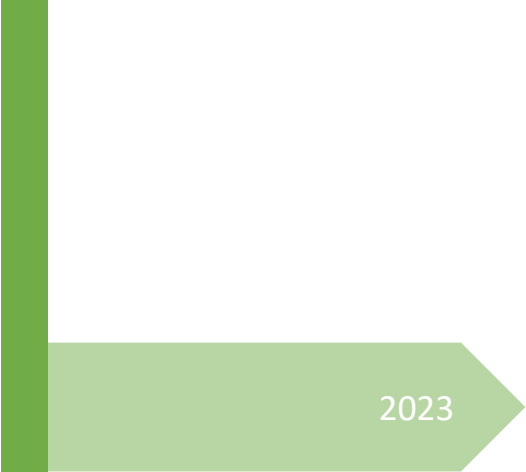

2023

Vergroening winkelgebied Grootegast

STUDIE & CONCEPT

[versie 1.0]

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Uitgangspunten	4
Dorpssafari	4
Praktisch	4
Evenementen.....	5
Recreatie, toerisme en horeca	5
Historie	5
Verbinding	5
Verkenning.....	6
Shared space	6
Openbaar vervoer	7
Parkeren.....	7
Horeca	8
Ondergrondse infrastructuur	8
Uitwerking	9
Sfeermakers.....	9
Geveltuinen	10
(Semi-)permanente bakken	12
Hagen.....	13
Bomen	13
Plantvakken en boomspiegels	14
Wadi's en regentuinen.....	16
PMD-afval en oud papier.....	17
Parkeren.....	17
Openbaar vervoer	18
Horeca, recreatie en toerisme	18
Beheer en onderhoud	19
Bijlagen	20

Inleiding

Het winkelgebied van Grootegast is feitelijk een enkele winkelstraat, welke door het hart van het dorp slingert. Bijna geruisloos gaat de provinciale weg over in de bebouwde kom, waarna voorzichtig de eerste winkels verschijnen. Bijna net zo geruisloos eindigt het winkelgebied als het begonnen is.

Toch is er veel bedrijvigheid: naast een tweetal supermarkten is er in het hart van het winkelgebied een grote diversiteit te vinden aan grote en kleine speciaalzaken, variërend in aanbod van dagelijkse boodschappen zoals een bakker en groenteboer, tot minder dagelijkse behoeften zoals kledingzaken en een computerspecialzaak. Ook een aantal kantoren zijn in het winkelgebied gevestigd. Aan de buitenranden van de kern verspreidt de bedrijvigheid zich en hoewel daar minder zaken gevestigd zijn voor de dagelijkse koopwaar, maken deze zaken net zo veel deel uit van de kern van Grootegast.

Voor de circa 3.500 inwoners in Grootegast en circa 2.700 inwoners in de drie omliggende dorpen zijn niet alleen de winkels in het dorp belangrijk maar ook de levendigheid er omheen. Het aantal inwoners is te laag om grote, bezoekerstrekkende landelijke ketens te verleiden zich in Grootegast te vestigen, dus daarvoor gaat men naar omliggende plaatsen zoals Leek, Surhuisterveen, Marum, Drachten of Groningen.

Ook voor kleine(re) speciaalzaken is het soms lastig om te kunnen overleven, omdat bezoekersaantallen soms achterblijven. Het is dus zaak om te zoeken naar een *unique selling point* voor het dorp om de bezoekersaantallen te verhogen. Als het met de winkels goed gaat, heeft het dorp een toekomst en daarmee ook de school, het woningbouwproject, de ondernemer op het bedrijventerrein, enzovoort.

Juist dat is waar het in deze studie over gaat. In een groene omgeving voelen bezoekers zich prettiger. Ze ervaren minder stress, kunnen zich beter concentreren, zijn creatiever en productiever. Groene omgevingen worden vaker als beter, veiliger en schoner gezien, bezoekers zullen sneller geneigd zijn om er iets te consumeren. Juist deze kenmerken zijn wenselijk voor een centrum- of winkelgebied.

Deze studie is geschreven met in het achterhoofd de stappen die in de afgelopen jaren zijn gezet om het centrum van Grootegast te verbeteren. Er is door de Gemeente Westerkwartier veel tijd, geld en energie geïnvesteerd, waarvoor dank. Veel dingen zijn goed geweest, van een aantal zaken hebben we kunnen leren. Daarom is in deze studie uitvoerig een verkenning gemaakt van de huidige situatie, waarna een aantal suggesties worden aangedragen.

Aangezien het creëren van een prettige verblijfsomgeving centraal staat, is er ook breder gekeken dan uitsluitend de toepassing van groen. Ook de verbinding met lopende projecten en initiatieven rondom het centrumgebied worden genoemd, omdat zaken elkaar wellicht kunnen versterken. Daarmee is deze studie niet een kant-en-klaar plan, maar dient als handvest voor de verdere ontwikkeling van een uitvoeringsplan.

Uitgangspunten

Wensen uit de omgeving

Dorpssafari

Eind juli 2022 is doormiddel van een dorpssafari een poging ondernomen om, in gezamenlijkheid van ondernemers, inwoners en de Gemeente Westerkwartier, te bespreken en bekijken wat er speelt in het dorp en waar zich de knelpunten voordoen. Hoewel men over het algemeen niet ontevreden is over het winkelgebied in Grootegast, valt het op dat drie thema's steeds terugkomen: veiligheid, verbinding en uitstraling.

Veiligheid

Voor wat betreft de veiligheid worden drie punten specifiek genoemd: bewegwijzering voor zwaar verkeer, veilige oversteekplaatsen en onduidelijke verdeling van de gebruiksruimte van de verharding.

Verbinding

Het thema verbinding kent twee onderdelen. Enerzijds de verbinding met de omliggende gebieden en functies, zoals een verbinding van het winkelgebied met het park en anderzijds de lange termijnvisie op de (her-)bestemming van gebouwen zoals het gemeentehuis en dan in het bijzonder de plan- en besluitvorming. De belangrijkste overeenkomst van deze onderdelen is de wens om het winkelgebied, de omliggende gebieden en functies en de toekomstige kansen en mogelijkheden op elkaar af te stemmen zodat ze elkaar kunnen versterken en aanvullen.

Uitstraling

Bij het thema uitstraling wordt als eerste punt de hoeveelheid onkruid genoemd, samen met vuile en volle straatgoten en (zwerf-)afval, in het bijzonder op het moment dat oud papier en PMD-afval (*milieupuut*) langs de weg wordt aangeboden. Onkruid is overigens perceptief – het overgrote deel is nagenoeg vrij van onkruiden – maar voornamelijk tegen gevels, rondom obstakels zoals lantaarnpalen en boomspiegels en in vlakken buiten de gebruikelijke looplijnen is een duidelijke onkruiddruk zichtbaar. Het beeld wordt versterkt door alg- en mosgroei, bladafval en zwerfvuil, hoewel ook dat vaak een momentopname betreft.

Praktisch

Aangezien het winkelgebied een ruimte is waar veel dingen plaatsvinden, is het van groot belang om ook na te denken over de praktische kant van de zaak.

Wateroverlast

Buien worden heftiger en het rioleringsstelsel blijkt steeds vaker de hoeveelheid regenwater niet aan te kunnen. Gelukkig is in het centrum van Grootegast nog geen sprake geweest van ernstige wateroverlast, maar het is een onderwerp wat zeker niet onbesproken gelaten kan worden.

Hittestress

Dat een groene omgeving koeler is weten we al lang. Ook in het winkelgebied van Grootegast is de wens om met behulp van groen verkoeling te creëren in een warme, versteende omgeving. Overigens ligt het winkelgebied in een oost-west ligging en bieden de huidige bomen al enig soelaas, toch kan extra groen een welkome aanvulling zijn, al was het alleen maar om op maaiveld-niveau de warmte-uitstraling van de verhardingen te onderbreken.

Evenementen

Binnen het winkelgebied moet er ruimte blijven voor het organiseren van evenementen en week- en jaarmarkten. Dergelijke evenementen geven extra impuls aan het winkelgebied door de bezoekersstroom, maar door hun omvang is het ook lastig om voldoende praktische ruimte beschikbaar te houden. Het is dan ook van belang om in gesprek te blijven met de organisatoren van dergelijke evenementen zodat er ook op dat gebied geen onwenselijke situaties ontstaan.

Recreatie, toerisme en horeca

Zowel in het verslag van de dorpssafari als in algemene geluiden is in Grootegast een grote behoefte aan daghoreca, met bijbehorende terrasjes. Niet in de laatste plaats omdat het voor extra reuring zorgt binnen het winkelgebied – daghoreca heeft immers een duidelijke relatie met winkels – maar ook omdat het extra kansen creëert voor de verdere ontwikkeling van toeristische trekpleisters zoals musea, fiets- en wandelroutes en dag- en vakantieverblijven in de regio en direct daarmee ook in het aanbod van overnachtingsmogelijkheden in en rondom Grootegast.

Historie

Hoewel het appartementen- en winkelcomplex aan het Marktpllein en het pand waar de Aldi is gevestigd zijn gebouwd met gevoel voor historische gevels, zijn binnen het centrum van Grootegast nog maar weinig panden met een kenmerkende historie. Het is dan ook wenselijk om panden zoals het gemeentehuis en diverse woningen in stand te houden en waar mogelijk (deels) in ere te herstellen.

Verbinding

Het is wenselijk om binnen de aanpak van het winkelgebied ook na te denken over vraagstukken zoals de ontsluiting van het bedrijventerrein Park West, gezien de hoeveelheid (bestemmings-)verkeer in de Hoofdstraat. Maar ook verbinding met andere initiatieven en ontwikkelingen zoals de herinrichting van het park en de historie van de Notoaristuun, de grote potentie van de diverse musea en de woningbouw in het Roblespark zijn belangrijk om een duurzaam en prettig winkelgebied te ontwikkelen.

Verkenning

Huidige situatie

Shared space

Het centrumgebied van Grootegast is ingericht als een zogenaamd *shared space*, een variant van het woonerf-principe. De essentie van het shared space-concept is in feite het verminderen van subjectieve veiligheid door het straatbeeld onoverzichtelijker te maken. Richtinggevende kenmerken als verkeersborden, verkeerslichten en stoepranden zijn zoveel mogelijk afwezig, verkeersremmende obstakels als fietsklemmen, zitbanken en bloembakken worden juist in ruime mate toegepast. De weggebruiker zal alerter en voorzichtiger rijgedrag vertonen, waardoor de objectieve veiligheid toeneemt. In de verblijfsruimte die is ontstaan, moet het verkeer van voetgangers, fietsers en auto's ter plekke op basis van het eigen verantwoordelijkheidsgevoel en inzicht afgewikkeld worden.

Echter onzekerheid over het gedrag van gemotoriseerde straatgebruikers kan leiden tot verdrongen mobiliteit, een verschijnsel waarbij mensen, voornamelijk voetgangers en fietsers, door de dreigende werking van het gemotoriseerde verkeer en het niet meer beschikbaar zijn van veilige ruimte, hun mobiliteitsgedrag aanpassen of afzien van mobiliteit. De openbare ruimte is dan niet uitnodigend voor hun mobiliteit. Om dit te voorkomen kan de rijdsnelheid worden aangepast naar 15 km/uur, zoals ook bij woonerf-principes wordt toegepast.

Veiligheid

In het geval van Grootegast is de zaak complex. Een deel van het gemotoriseerde verkeer in het winkelgebied en met name de Hoofdstraat is doorgaand verkeer, met de bestemming bedrijventerrein Park West of een van de woonwijken aan de noordzijde van de Hoofdstraat. Ook vrachtverkeer, voornamelijk uit de richting van of naar Sebaldeburen, zoekt vaak haar weg door de Hoofdstraat.

Het kruisend verkeer van en naar de parkeerplaatsen bij de Poiesz en de Aldi zorgt samen met de verkeersdruk van het doorgaande verkeer en de overige gebruikers binnen het gebied eerder voor een gevoel van subjectieve *onveiligheid*. Dat gevoel wordt versterkt door de beide bushaltes in het midden van de Hoofdstraat en het laad- en losdock van de Aldi.

Waar verminderde subjectieve veiligheid kan zorgen voor een verhoging van objectieve veiligheid, zorgt subjectieve onveiligheid juist voor het mijden van het gebied. Om in dit geval alle verschillende verkeerstypes te kunnen blijven handhaven in de Hoofdstraat, is het wellicht juist aan te bevelen om bepaalde stromen weer een gereserveerde plek terug te geven, bijvoorbeeld door het aanplanten van hagen langs de rijbaan. Daardoor ontstaat een fysieke barrière tussen het voetgangersgebied en de rijbaan, wat ten goede komt van het subjectieve veiligheidsgevoel voor voetgangers.

Sturen

Vracht- en bestemmingsverkeer voor Park West uit – en van de richting Sebaldeburen zoekt vaak haar weg via de Hoofdstraat maar het shared space-concept is niet geschikt voor primaire afwikkeling van verkeer. Het is daarmee de vraag of het shared space-concept in het winkelgebied van Grootegast een verstandige keuze is geweest, maar om het concept nog zoveel mogelijk in stand te houden is het van belang om het te kijken naar de toegankelijkheid van de gebieden rondom het winkelgebied. Met de juiste bewegwijzering en weginrichting van de omliggende wegen zou de toegankelijkheid van Park West vergroot – en daarmee het vracht- en bestemmingsverkeer op de Hoofdstraat verminderd kunnen worden. Aandachtspunt is daarbij wellicht de kruising Langeweg-Duisterburen-Hoofdstraat, de verkeersremmende maatregelen welke daar getroffen zijn en de bewegwijzering op de kruisingen Hoofdstraat-Rondweg en Bovenweg-Langeweg.

Openbaar vervoer

In het midden van het centrumgebied zijn twee bushaltes aangebracht. In de dorpsvisie 2010-2020 wordt al genoemd dat uit het oogpunt van veiligheid het beter zou zijn dat de bussen de Hoofdstraat mijden en wordt voorgesteld om de busroute na twee jaar te evalueren. In de praktijk blijkt dat niet perse de bus maar juist de stop bij de haltes voor ongemakkelijke situaties zorgt.

Daarnaast nemen beide haltes veel ruimte in beslag, door zowel de rolstoeltoegankelijke inrichting als de fietsenstallingen. In de praktijk blijkt dat voornamelijk forenzen scholieren gebruik maken van deze haltes en in veel mindere mate publiek binnen het winkelgebied. De fietsenstallingen zijn dan ook van 's morgens tot in het eind van de dag gevuld met fietsen van deze scholieren.

Parkeren

Door het hele centrumgebied heen is veel parkeergelegenheid aangebracht. Daarnaast zijn er nog vier parkeerterreinen direct rondom het gebied: bij de Poiesz, achter de Aldi, op het Marktplaats en achter het gemeentehuis. Tijdens de weekmarkt is het parkeerterrein op het Marktplaats niet beschikbaar, omdat daar de markt wordt opgesteld. Op die momenten wordt er vooral langs de zuidelijke zijde van de Hoofdstraat geparkeerd.

De parkeerplaatsen in het centrumgebied zijn voorzien op verzoek van de winkeliers, die hun klanten graag verleiden met een parkeerplaats voor de deur. Men acht de kans groot dat klanten elders hun boodschappen halen als de parkeerplaatsen zouden komen te vervallen.

Het nadeel van de grote hoeveelheid parkeervoorzieningen in het centrumgebied is een rommelige, versteende en ongezellige uitstraling door de grote hoeveelheid geparkeerde voertuigen. Er is weinig ruimte voor groen en beleving.

Horeca

Binnen het winkelgebied van Grootegast is nauwelijks daghoreca of vergelijkbaar waar men in de gelegenheid is een kop koffie te nuttigen op het terras. De voornaamste uitzonderingen zijn het kleine terras bij Bakkerij Hamersma en de riante ruimte voor Lunchroom Anytyme De Daltons.

Waar het bij Bakkerij Hamersma nog enigszins comfortabel is door de kleine glazen schermen aan de rand van het terras, is het terras bij Lunchroom Anytyme De Daltons een ongezellige aaneenschakeling van rijbaan, parkeerplaats en voetgangersgebied.

Naast deze beide gelegenheden is er aan de overzijde van de weg, bij Cafetaria 't Smulhûs, in het zomerseizoen softijs te koop, maar ook daar nodigt de buitenruimte niet uit voor een terrasbezoek.

Ondergrondse infrastructuur

Wanneer het gaat over klimaatadaptatie is het belangrijk om ook na te denken over ondergrondse infrastructuur, waaronder nutsvoorzieningen en rioleringen. Enerzijds omdat klimaatverandering ook van invloed is op ondergrondse infrastructuur. Zo kan warmte van grote invloed zijn op drinkwaterleidingen, bijvoorbeeld door mechanische spanningen op de leiding, maar ook op de temperatuur van het drinkwater. Ook de grondwaterstand is een interessante factor: bij droogte is er meer kans op erosie en zettingen of zettingsverschillen waardoor er schade kan ontstaan aan de leidingen.

Anderzijds is het ook belangrijk om na te denken over de positie van de ondergrondse infrastructuur. Traditioneel wordt het overgrote deel van deze infrastructuur aangebracht onder verhardingen, zodat in geval van storing of andere werkzaamheden de infrastructuur relatief eenvoudig toegankelijk is en de graafschade nadien beperkt blijft. Wanneer er plantvakken en hagen worden aangebracht is het daarom wel van belang om na te gaan of ontstoppingsstukken, servicekasten en dergelijke goed toegankelijk blijven, zodat overlast bij storingen zoveel mogelijk beperkt blijft, maar ook het herstel van de werkzaamheden zo efficiënt mogelijk verloopt.

Uitwerking

In de hiervoor genoemde hoofdstukken is duidelijk geworden dat er met veel zaken rekening gehouden moet worden, maar ook dat wanneer een gebied succesvol vergroend is, er een heel andere beleving ontstaat. De omgeving wordt prettiger, de sociale en fysieke veiligheid wordt verhoogd en op de koop toe heeft het ook nog impact op klimaat en biodiversiteit.

In de volgende hoofdstukken worden een aantal concepten voorgesteld die variëren qua kosten en impact. Sommige uitwerkingen kunnen een goede toevoeging zijn op andere uitwerkingen, zoals bijvoorbeeld het toepassen van bloembakken, bijvoorbeeld om de beleving te vergroten. Echter wanneer serieuze stappen gezet moeten worden op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit zijn dergelijke uitwerkingen nauwelijks van invloed en kunnen niet op zichzelf staan.

Waar mogelijk zijn de uitwerkingen voorzien van ondersteunende afbeeldingen en in een aantal gevallen zelfs van conceptuele schetsen. Wanneer er overeenstemming is bereikt over de impact, de uitstraling en het beheer kunnen deze schetsen verder worden uitgewerkt tot een uitvoerbaar plan.

Sfeermakers

Zoals de bloempotten thuis op het terras wat extra kleur geven, kunnen *hanging baskets*, *pyramides* en *schalen* in de openbare ruimte het seizoen extra opfleuren. De hanging baskets worden met behulp van speciale beugels aan verlichtingsmasten gemonteerd, de pyramides en schalen staan vrij op de verharding en zijn – indien noodzakelijk – verplaatsbaar.

Onderstaande afbeeldingen zijn voorbeelden van de firma EntreeVert. De bakken worden ingeplant met geranium en surfinea, voorgekweekt in de kas. Alle oplossingen zijn voorzien van een waterreservoir waarmee uitdroging wordt voorkomen, maar desondanks is wekelijks bewateren noodzakelijk. EntreeVert biedt voor zowel de montage, plaatsen en inplanten als voor het onderhoud een landelijke service aan.

In Grootegast zijn bij de herinrichting van het winkelgebied speciale voorzieningen aangebracht aan de verlichtingsmasten voor het aanbrengen van hanging baskets. Sindsdien zijn er door eigen ondernemers hanging baskets aangebracht, echter het resultaat liet vaak te wensen over. Medio 2023 heeft Ondernemend Grootegast besloten de hanging baskets uit te besteden aan EntreeVert vanwege de rijke bloei en de service.

Deze oplossingen zijn, gezien de hoeveelheid kleur, echte sfeermakers en zijn makkelijk te plaatsen in een bestaande omgeving. Op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie voegt het echter zeer

weinig toe. Het advies is dan ook om dergelijke oplossingen enkel toe te passen als aanvulling op permanente vergroening, op plekken waar het niet gewenst of niet mogelijk is om permanente oplossingen te voorzien.

Geveltuinen

In veel gevallen is er verharding aangebracht aan de voet van de gevel. Door het verwijderen van een gedeelte van die verharding ontstaat er ruimte voor zogenaamde geveltuintjes. Deze tuintjes zijn vaak maar 30-60cm diep, maar voldoende ruim voor een gevarieerde beplanting van bollen, vaste planten, siergrassen, klimplanten en heestertjes en daarmee een schuilplek voor allerlei vormen van biodiversiteit.

Naast een aantrekkelijk en luchtig beeld heeft een geveltuin nog andere functies. Regenwater dat tegen de gevel neerslaat vloeit bijvoorbeeld niet meer af via de verharding maar kan worden opgenomen in het plantvak en vervolgens in de ondergrond afzakken. Ook trillingen veroorzaakt door verkeer op de rijbaan worden gereduceerd en in mindere mate overgebracht op de gevel.

Geveltuinen kunnen variëren in grootte en type begroeiing. Het is aan te bevelen per situatie een specifiek voorstel uit te werken, waarbij wel een eenheid in de beplantingskeuze zichtbaar blijft.

De juiste beplanting en bodem zijn van groot belang voor het succes van de geveltuintjes. Als de beplanting zich niet snel genoeg sluit, is het de moeite waard om bij te planten of aan te vullen met één- en tweejarigen.

Onderstaand overzicht geeft een indicatie op welke plekken in het winkelgebied geveltuinen gecreëerd kunnen worden. Op een aantal plekken staan er woningen of andersoortige panden dan winkelpanden aan de Hoofdstraat, deze zijn dan tussen haakjes () vermeld. Woningen met eigen voortuinen zijn uit het overzicht gelaten.

Wanneer achter de betreffende locatie een (X) staat, is deze locatie eventueel geschikt na aanpassing van de omgeving of slechts op hele kleine schaal, bijvoorbeeld voor klimplanten. Een – geeft aan dat er geen of geen geschikte gevel beschikbaar is, een X juist wel.

Belangrijk is wel dat dergelijke geveltuinen in goed overleg met de eigenaren en huurders van de gevels wordt afgestemd. Zij kunnen ook mede zorg dragen voor het onderhoud van dergelijke geveltuinen, waaronder bijvoorbeeld het bladruimen, zwerfvuil, bewatering in geval van droogte en kleinschalig onkruidbestrijding.

	Noord	Oost	Zuid	West
(Appartementencomplex De Noord)	-	X	X	-
Sound City Music	-	-	-	-
Mondzorg Grootegast/Regiobank/Bibliotheek	-	X	-	-
Anytyme De Daltons	-	X	X	-
Mij Een Zorg	-	-	X	X
Primera	-	X	X	-
Aldi	X	X	X	X
Foto Zuiderveld	-	X	X	-
Hairstudio Wilma	-	X	-	-
Bakkerij Hamersma	-	-	-	-
(Woning nr. 114)	-	X	-	-
De Flexibele Makelaar	-	(X)	-	-
Poiesz	(X)	-	-	X
DA Drogisterij Boezerooij	X	-	-	-
(Woning nr. 131)	X	-	-	-
(Woning nr. 129)	X	-	-	-
(Woning nr. 127)	X	-	-	-
(Woning nr. 125)	X	-	-	-
De Vries Groentespeciaalzaak	-	X	-	-
(Woning nr. 121)	X	-	-	X
Anatolia	-	-	-	-
Smulhûs	-	-	-	-
(Woning nr. 119)	X	-	-	-
(Woning nr. 117)	X	X	-	-
(Woning nr. 115)	X	-	-	X
Kapsalon Mystic	X	-	-	-
Marskramer Top1Toys	X	-	-	-
Jacobien Life&Style	X	-	-	-
Bundelshop	X	-	-	-
Fixphones	(X)	-	-	(X)
Barbier	(X)	X	-	-
Bijbelboetiek Baruch	-	X	-	-
HCT Computers	X	X	-	X
Buurtzorg/Dienstencentrum	X	X	X	X
Gemeentehuis	X	X	X	X
(Woning nr. 95)	X	X	-	-
Akokkrijthe	X	-	-	X
Vera's Krealade	X	X	-	X
SKSG	X	X	-	X
(Woning nr. 77)	X	X	-	X
(Woning nr. 75)	X	X	-	X

(Semi-)permanente bakken

Wanneer het niet mogelijk of onwenselijk is om permanente vergroening toe te passen vanwege ondergrondse infrastructuur en/of nutsvoorzieningen, is het plaatsen van (semi-)permanente bakken een goede oplossing. Deze bakken kunnen worden ingeplant met vaste beplantingen en bollen waarbij zelfs voor (voornamelijk) inheemse beplantingen gekozen kan worden, waarmee er een grotere bijdrage is op het gebied van biodiversiteit. Ook (kleine) bomen kunnen in de bakken worden aangeplant, hoewel dat wel extra aandacht vereist.

Permanente bakken hebben een vrije aansluiting met de ondergrond, waardoor een overschot aan water weg kan zakken in de bodem. Door de capillaire werking kunnen deze bakken ook beschikken over de watervoorraad in de ondergrond – hoewel beperkt en afhankelijk van de opbouw van de ondergrond – waardoor er minder noodzaak is tot bewateren. Als het noodzakelijk is om de bakken in geval van calamiteiten te verplaatsen, bijvoorbeeld vanwege ondergrondse infrastructuur, is het ook mogelijk om te kiezen voor bakken met een eigen bodem. De beplantingskeuze blijft nagenoeg gelijk, maar het is dan wel belangrijk om regelmatig te bewateren. Met behulp van speciaal samengestelde substraten kan uitdroging overigens (gedeeltelijk) worden voorkomen.

Bakken kunnen ook voorzien worden van zitelementen. Daardoor ontstaan kleine ontmoetingsplekken in het winkelgebied, wat ten goede kan komen van het winkelgedrag van bezoekers. Door de zitelementen kleinschalig te houden kan voorkomen worden dat er hangplekken – en bijbehorende overlast – ontstaan.

In de kaart (bijlage) zijn op een aantal plekken bakken ingetekend.

Hagen

Binnen het winkelgebied van Grootegast is niet overal evenveel ruimte: variërend van <2m¹ tot >9m¹, gemeten vanaf de rijbaan tot aan de gevel. Een haag kan in bepaalde gevallen een goede aanvulling zijn op verkeer-vertragende maatregelen en tegelijkertijd een fysieke barrière vormen tussen de rijbaan en de overige gebruiksfuncties, daar waar het niet mogelijk is om plantenbakken of plantvakken aan te brengen.

Door strooizout kan een ondergrond ernstig verzilten, dus is het belangrijk om haagplanten te selecteren die relatief goed bestand zijn tegen deze omstandigheden. Geschikte hagen zouden veldesdoorn of liguster kunnen zijn, beide worden ook al veel gebruikt in de directe omgeving. Deze hagen zijn daarnaast ook niet veeleisend in het onderhoud.

Bomen

Langs de Hoofdstraat zijn om-en-om sierperen en amberbomen aangeplant. Beide soorten zijn in principe geschikt op plekken waar ruimte beperkt is. Waar de amberbomen met hun bladverkleuring opvallen in het einde van het jaar, zijn de sierperen juist aan het begin van het jaar een bijzondere verschijning vanwege de bloei.

Bomen versterken het effect van een laan. Helaas is de groei en de ontwikkeling van beide soorten zo verschillend dat het beoogde effect niet echt gehaald wordt, de sierperen blijven achter in de groei terwijl de amberbomen juist wild en breed uitgroeien. Wanneer de bomen rondom worden voorzien van beplantingen zal het beeld wat kunnen verzachten, aangezien de omgeving een meer park-achtige uitstraling kan krijgen. Toch is het ook zinvol na te denken over alternatieve bomen, waarbij een hoge levensduur en een gelijke uitstraling goede uitgangspunten zijn. Dat toekomstige bomen wat hoger en zwaarder worden is ook niet erg, het versterkt juist het beeld van een gezellig winkelgebied. Het is overigens niet wenselijk of noodzakelijk de bestaande bomen direct te vervangen.

- Linde
Bijvoorbeeld: Tilia americana 'Redmond'
Zeer goede drachtplant, weinig gevoelig voor luis. Een mooie vrijwel druipvrije linde die gesloten verharding prima verdraagt.
- Esdoorn
Bijvoorbeeld: Acer x freemanii
Hoogte tot ca. 15m, halfopen kroon. Mooie geel-oranje-rode herfstverkleuring, geen vruchten.
- Iep
Bijvoorbeeld: Ulmus x hollandica 'Commelin'
Goed resistent tegen iepziekte, halfopen kroon.

Bovenstaande lijst is suggestief, goed overleg met de groendienst van de Gemeente Westerkwartier is aan te bevelen, zodat er ook gebruik gemaakt kan worden van hun kennis en ervaringen.

Plantvakken en boomspiegels

Als aanvulling op – of in plaats van – plantenbakken is het aanbrengen van plantvakken op maaiveldniveau een effectieve methode om een gebied klimaatadaptief, biodivers, vriendelijk en prettig te maken. Door te werken op maaiveldniveau blijft het open karakter van het gebied intact, ontstaat er van nature ruimte voor het bufferen van regenwater en is de begroeiing ook beschikbaar als schuilplaats voor insecten en kleine dieren.

Ook boomspiegels zijn goed te integreren in plantvakken. De roosters kunnen daarbij komen te vervallen, waardoor het onderhoud rondom de boom vergemakkelijkt wordt en uitdroging en verdamping wordt tegengegaan door de gesloten beplantingen. Bijkomend voordeel is dat wanneer een boomspiegel meer ruimte krijgt, er in de omliggende verharding minder overlast ontstaat door worteldruk.

Onderstaande afbeeldingen zijn gerealiseerd met het Green-to-Colour-concept. Dit concept kenmerkt zich door een uitgekende samenstelling van vaste planten, snel sluitend, makkelijk in het onderhoud en bovenal veel en langdurig kleur. Bovendien is door vroeg in het jaar het plantvak te mulchen de onkruiddruk laag en heeft het concept een levensduur van ca. 25 jaar.

Situatie voor – en na toepassen van het Green-to-Colour-concept. De beplanting is slechts één jaar oud.

Wanneer parkeervakken doormiddel van plantvakken afgescheiden worden van het voetgangersgebied, ontstaat er een prettiger straatbeeld rondom geparkeerde voertuigen.

Een lange blinde muur tussen de Hoofdstraat en het parkeerterrein bij de Aldi. De rechter afbeelding toont een plantvak voor een schaduwrijke muur en het kleurrijke effect.

In de kaart (bijlage) zijn op een aantal plekken plantvakken ingetekend.

Wadi's en regentuinen

Hoewel er binnen het winkelgebied van Grootegast beperkt ruimte is, is het de moeite waard na te denken over het aanleggen van wadi's of regentuinen. Een wadi – een verlaging in het groen bedoeld om bij regenval water op te vangen, bufferen en vertraagd af te voeren – neemt over het algemeen veel ruimte in beslag, maar regentuinen kunnen op kleinere schaal worden uitgevoerd. Keerzijde is natuurlijk ook dat een regentuin minder water kan bufferen, maar wanneer deze uitgebreid wordt met ondergrondse infiltratiekratten kan de capaciteit aanzienlijk worden verhoogd.

Binnen het winkelgebied van Grootegast is te weinig ruimte om al het regenwater op natuurlijke wijze door de bodem te laten verwerken. Regentuinen kunnen wel helpen om een hevige piek op te vangen, maar het is aan te bevelen om het systeem van goten in stand te houden.

In de kaart (bijlage) zijn op een aantal plantvakken gearceerd. Voor deze plantvakken geldt dat het mogelijk is, rekening houdend met ondergrondse infrastructuur, om van deze plantvakken regentuinen te maken, aangevuld met infiltratiekratten. Er is (nog) geen aanvullend onderzoek gedaan naar de infiltratiecapaciteit van de ondergrond.

PMD-afval en oud papier

Om verwaaien te voorkomen worden PMD-zakken (*milieupuut*) en oud papier vaak klem gezet in de beschermbeugels rondom bomen en verlichtingsmasten. Hoewel het voor aanwonenden min of meer noodzakelijk is, ontstaat er een rommelig beeld en blijft het risico op zwerfafval hoog.

Door zogenaamde kroonringen, speciale haken die rondom een mast of paal gemonteerd kunnen worden waaraan de PMD-zakken opgehangen kunnen worden, toe te passen wordt het risico op verwaaien aanzienlijk verkleind. Aanvullend is het mogelijk om op een aantal locaties een speciaal punt aan te wijzen, zoals bij een cluster van woningen of de ingang van een appartementencomplex, om te voorkomen dat het afval door het hele gebied verspreid wordt.

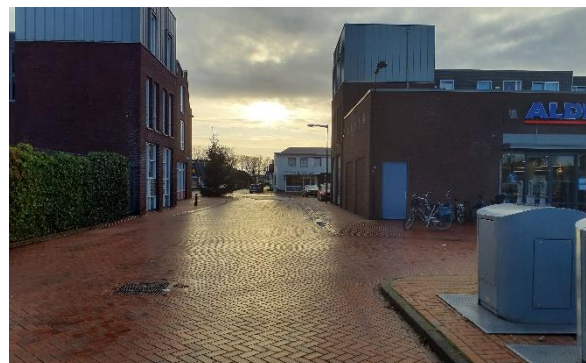

Parkeren

Een zoektocht naar een parkeerplaats is voor klanten een bron van frustratie die de winkelervaring negatief beïnvloedt. Het echte probleem is niet de afstand van de parkeerplaats tot de winkel, frustraties ontstaan doordat verwachtingen niet ingevuld worden. Wanneer het in een winkelstraat markt is, kunnen klanten immers ook niet voor de deur parkeren. Toch trekken marktdagen meer bezoekers dan gewone winkeldagen. De klant verwacht dan niet om voor de deur te kunnen parkeren en past zijn verwachtingspatroon aan.

Klanten die klagen dat ze geen parkeerplaats konden vinden, geven aan dat aan hun verwachtingspatroon niet voldaan is. De oplossing is niet om tegemoet te komen aan het verwachtingspatroon, maar die verwachting bij te sturen. Dat kan eenvoudig weg door al bij het binnenrijden van het centrum de weg te wijzen naar een goed bereikbare parkeerplaats. Dat geldt overigens niet alleen voor bezoekers van buitenaf, ook voor bezoekers uit de directe regio is een niet-toegankelijk parkeerterrein een belemmering.

Daarnaast is het gewenst om de parkeerterreinen qua uitstraling aan te laten sluiten bij het centrumgebied zodat er een eenheid ontstaat. Dat kan door het gebruik van dezelfde bomen, maar nog sterker is het wanneer bijvoorbeeld het genoemde Green-to-Color-concept ook wordt toegepast op de parkeerterreinen.

Ook de verbinding van het parkeerterrein en het centrumgebied kan daarin meegenomen worden. Op de afbeelding hiernaast is bijvoorbeeld goed te zien hoe weinig uitnodigend de verbinding tussen het parkeerterrein achter de Aldi en de rest van het gebied is.

Door het aanbrengen van sierlijke plantvakken tussen parkeerterreinen en het winkelgebied wordt publiek begeleid (verleid) richting het winkelgebied. De beplanting zorgt in dat geval voor een verbinding.

Laadpalen voor elektrische voertuigen

Binnen het winkelgebied is een laadpaal geplaatst met een dubbele aansluiting. Gezien de toekomst van elektrische voertuigen is uitbreiding wenselijk, maar dan vooral op de omliggende parkeerterreinen. Een dergelijk laadpunt zet namelijk aan tot langparkeren, aangezien een voertuig niet zomaar geladen is, maar daarvoor zijn de parkeervakken in het hart van het winkelgebied niet geschikt.

Openbaar vervoer

Zoals in het hoofdstuk Verkenning is opgemerkt nemen beide bushaltes in het centrumgebied veel ruimte in beslag, onder andere door de fietsenstallingen, en zorgen ze voor ongemakkelijke verkeerssituaties door de stop bij de halte. Het voorstel is om de haltes binnen het centrumgebied te laten vervallen. De dichtstbijzijnde volgende haltes zijn bij de kruising Hoofdstraat-G.P. Beukemalaan (230m¹) en Herberg In de Groote Gast (370m¹). Wellicht is het mogelijk om overdekte fietsenstallingen aan te brengen aan de randen van het centrumgebied of anders geschikte locaties.

Daarbij is het van belang dat een dergelijke opstapplaats ook wordt voorzien van (digitale) informatieborden om reizigers te voorzien van actuele OV-informatie.

Aan het begin van de Langeweg is een overdekte fietsenstalling. Deze wordt veel gebruikt door scholieren uit de zuid- en westkant van Grootegast. Ook bij de voormalige dierenartsenpraktijk worden veel fietsen gestald.

Opstapplaatsen moeten worden voorzien van digitale informatieborden om reizigers te voorzien van actuele OV-informatie.

Horeca, recreatie en toerisme

Een winkerkern met de omvang en geografische ligging als Grootegast heeft over het algemeen veel kleine(re) speciaalzaken met een lokaal of specifiek aanbod, wat interessant kan zijn voor toeristen. Kleinere of speciaalzaken kunnen echter alleen overleven in symbiose met andere speciaalzaken en dan nog alleen wanneer er voldoende winkelend publiek aanwezig is. Door het publiek te verleiden langer in het winkelgebied te blijven – bijvoorbeeld een kop koffie – of eenvoudigweg omdat het een prettige omgeving is, ontstaan extra kansen voor deze kleine(re) ondernemers of zelfs startende ondernemers.

Beheer en onderhoud

Wanneer beheer en onderhoud niet goed is afgestemd op de wensen van de gebruikers, is er een grote kans dat het groen als overlast wordt ervaren. Waar een geslaagde vergroening veel voordeel zal opleveren, creëert gebrekkig onderhoud juist meer afstand tot het gebruik van groen. Het is daarom van groot belang om in een vroegtijdig stadium het beheer en onderhoud af te stemmen met de Gemeente Westerkwartier.

Een mogelijkheid is om het beheer en onderhoud (deels) terug te geven aan de gebruikers zelf, waardoor eigenaarschap ontstaat. Het gevolg is dat men het groen meer waardeert, er zuiniger mee omgaat en sneller onderhoud toepast. Door samenwerking ontstaat een positieve groepsdruk waardoor ieder zijn deel doet, hoewel het risico op mislukking direct een grote impact heeft.

Een andere mogelijkheid is om, in de vorm van Right to Challenge (RtC), het onderhoud en beheer uit te laten voeren door een commerciële marktpartij uit de directe omgeving. Daarmee ontstaat ook een hoog eigenaarschap, zijn de lijntjes kort en ligt de verantwoordelijkheid bij de gebruikers van het gebied.

In alle gevallen is het wenselijk om bijvoorbeeld eens per half jaar een schouw uit te voeren met de verantwoordelijke en uitvoerende partijen. Zo kunnen eventuele knelpunten snel en laagdrempelig worden besproken en opgelost. Het is daarbij ook belangrijk om te realiseren dat een winkelgebied, anders dan een woonwijk, een dynamisch gebied is. Consumenten veranderen, ondernemers passen hun aanbod aan op de vraag, winkelpanden worden verbouwd en transportbewegingen worden aangepast en het kan dus voorkomen dat de inrichting van een winkelstraat niet voldoende aansluit bij deze veranderende omstandigheden. Het is daarom belangrijk om ook het beheer van het groen niet als statistisch element te zien, maar waar mogelijk mee te laten bewegen met de veranderingen van het gebied.

Sneeuw- en gladheidbestrijding

Bij gladheid wordt de rijbaan van de Hoofdstraat preventief en curatief gestrooid en bij sneeuwval wordt er ook correctief sneeuw geruimd. De overige gebruikruimte, zowel het voetgangersgebied als de parkeerterreinen, wordt min of meer willekeurig bestreden: soms wordt er een baan sneeuw geschoven, vaak ruimen de winkeliers de sneeuw voor hun eigen pand en de parkeervlakken zelf.

Omdat de Hoofdstraat een doorgaande weg is, is de noodzaak duidelijk. Bij het vergroenen is het dan ook van belang om in de beplantingskeuze rekening te houden met de zouttolerantie. Ook is het goed om afspraken te maken over plekken waar de geschoven sneeuw verzameld kan worden, om overlast te voorkomen.

Bijlagen

Situatie- en concepttekening [wordt toegevoegd]